

Hr Kristen Michal
Kliimaministeerium
Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn
E-post: info@kliimaministeerium.ee

18. aprill 2024

ARVAMUS

Jäätmeseaduse, pakendiseaduse ja teiste seaduste muutmise väljatöötamiskavatsuse eelnõu kohta

Austatud kliimaminister hr Michal,

Saadan Teile MTÜ Eesti Ringmajandusettevõtete Liit (edaspidi **ERMEL**) arvamuse jäätmeseaduse, pakendiseaduse ja teiste seaduste muutmise väljatöötamiskavatsuse eelnõu (edaspidi **VTK**) kohta.

ERMEL-i hinnangul on oluline hinnata VTK-s kavandavate muudatuste mõju jäätmekäitlusele Eestis, sh olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvude täitmisele, uute investeeringute kaasamisele ja jäätmevaldajate käitlemisele. VTK-s pakutakse välja lahendus (jäätmete põletamistasu kehtestamine ja jäätmepõletuse liitmine heitmekaubandussüsteemiga ning omavalitsuskeskne jäätmemudel), kuid VTK-s ei hinnata, milline on pakutava lahenduse alternatiiv ja kas võimalik alternatiiv võiks olla kulusäästlikum, jäätmete ringlussevõtu sihtarvude saavutamise seisukohalt tulemuslikum ja investeerijasõbralikum. Sealhulgas on oluline, et jäätmete liigiti kogumiseks ei ole vaja omavalitsusekeskset jäätmemudelit ja et KOV-ide jäätmekäitluskohtade eelistamine eraomandis olevate jäätmekäitluskeskuste/tehaste eest välistab uute käitlusvõimekuste tulemise Eestisse.

1. VTK-s jäätmepõletuse suhtes kavandatavad meetmed kahjustavad jäätmete ringlussevõttu

VTK lk 33 kohaselt: „Jäätmete põletamise käitisena tuleks Iru seega liita HKS süsteemiga ja väravahinna tasakaalustamiseks saab rakendada täiendavalt ka eraldi põletamise tasu. Sellist kombineeritud süsteemi kasutatakse näiteks Taanis.“ Seega, VTK-s nähakse jäätmete põletamise suhtes topeltmaksustamine – jäätmete põletamine liidetakse heitmekaubandus-süsteemiga (edaspidi **HKS**) ja kehtestatakse põletustasu.

EESTI RINGMAJANDUS-
ETTEVÖTETE LIIT

Eesti Ringmajandusettevõtete Liit
Peterburi tee 46, Tallinn

ERMEL-i seisukoht

1.1. **Esiteks**, jäätmepõletuse topeltmaksustamise elluviimisel tõrjutakse energeetilise taaskasutusega jäätmekäitis ehk lru elektriyaam energiaturult välja. VTK plaan toob kaasa jäätmetest toodetud soojuseenergia asendamise biokütuste sh. metsamaterjalist toodetud soojusega. Seda põhjusel, et erinevalt jäätmete põletamisest ei ole biokütuste põletamine seotud HKS-iga ning sellelt ei tule maksta põletustasu. Samuti, jäätmepõletuse topeltmaksustamisega kaasneb fossiilse olemusega olmejäätmete ladestamise hüppeline kasv 100 000+ tonni /aastas ulatuses ja riigil jääb JäätS § 134 lõikes 3 sätestatud eesmärk, mille kohaselt alates 2035. aasta 1. jaanuarist ei tohi prügilasse ladestatavate olmejäätmete kogus ületada 10 massiprotsenti samal aastal tekitatud olmejäätmete üldkogusest.

1.2. **Teiseks**, jäätmete energiakasutuse liitmine HKS-iga töötab otseselt vastu VTK eesmärkidele, mistõttu jäätmete energiakasutuse HKS-iga liitmisest tuleb loobuda.

Jäätmete põletamise liitmine HKS-ga sunnib eristama fossiilset päritolu jäätmeid teistest jäätmetest ja kehtestama CO₂ emiteerimise lisatasu fossiilset päritolu jäätmete töötlemisele. Vastasel korral muutuks fossiilset päritolu jäätmetest toodetud soojusenergia kallimaks kui biomassist toodetud soojus. Juba tänase CO₂ kvootide hinna korral tõuseks fossiilsete jäätmete põletamise värvatasu kõrgemaks kui on jäätmereformiga kavandatud ladestamise värvatasu ning lru elektriyaam peaks lõpetama tegevuse fossiilset päritolu jäätmete käitlejana.

Kui soovitakse vältida fossiilsete jäätmete energiakasutuse peatumist, siis tuleks jäätmereformiga kavandatud ladestamise värvatasu tõsta veel ~50 €/t võrra, et HKS-st tulenev lisakulu oleks võimalik panna energiakasutuse värvatasusse. Kui ladestamise värvatasu jääb VTK-s kavandatud suurusesse, siis hakkab lru elektriyaam kasutama vaid biogeenseid jäätmeid ning asendab osa fossiilsete jäätmeid puiduhakkega ja vähendab energia tootmist. Kütuse kallimaks muutumise tõttu hakkab lru elektriyaam tõenäoliselt töötama hooajalise tootmisgraafikuga. Selle tulemusena kujuneb põletuseks sobivate ja ringlussevõtuks mittesobivate jäätmematerjalide lõppkäitluse kättesaadavaks reaalseks alternatiiviks nende jäätmematerjalide kõrvaldamine ladestamise kaudu.

1.3. **Kolmandaks**, jäätmete põletustasu tuleb kasutada vaid Eesti päritolu (sega)olmejäätmete energiakasutuse kallimaks muutmiseks. Eeltötluse läbinud ning ringlussevõtuks sobimatust jääkmaterjalist valmistatud kütuse energiakasutusele põletustasu kehtestamine muudab kallimaks ka materjalide

ringlussevõtu. Seda põhjusel, et põletatakse ka ringlussevõtuks ettevalmistamise kõrvalprodukte, mille kulu läheb ringlussevõtu kuluks. Seetõttu, jäätmete põletustasu kehtestamine jäätmekütuse ja võõriste energiakasutusele takistab otseselt jäätmereformi elluviimist.

Põletustasu kehtestamine igat liiki jäätmete põletusele muutub jäätmete ringlussevõtu alati sammu võrra kallimaks kui eeltöötluseta jäätmete põletamise alternatiivkulu, sest eeltöödeldud jäätmete jäägile rakenduv samaväärne põletustasu teeb proportsionaalselt kallimaks ka jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistamise koondkulu eelkõige siis, kui jäätmetes on suhteliselt suur võõriste osakaal, ning vähendab ringlussevõtuks ettevalmistatud materjalide konkurentsivõimet rahvusvahelisel teisese toorme turul.

1.4. Neljandaks, VTK sisaldab faktivigu seoses jäätmete põletamise HKS-iga liitmisega.

VTK lk 33 on väide: „*EL direktiivi 2003/87/EÜ lisa 1 loetletud tegevusaladel (sh kütuste põletamine käitistes, mille summaarne nimisoojusvõimsus on üle 20 MW, v.a ohtlike või olmejäätmete põletamisega tegelevad käitised) tegutsevad ettevõtted peavad kuuluma HKS-i. Euroopa Komisjoni koostatud juhenddokumendi kohaselt tuleks olmejäätmete põletamisele kehtiva erandi rakendamisel teha vahet jäätmepõletustehastel (käitise peamine tegevusala on jäätmete käitlemine põletamise teel) ja koospõletustehastel (käitise peamine tegevusala on energia tootmine, milleks kasutatakse kütusena jäätmeid). Arvestades, et Iru EJ jäätmepõletusplokis on tegemist eelkõige koospõletusega, peaks ettevõtte kuuluma HKS-i.*“

1.4.1. Esimene märkus. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguste ühikutega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ artikli 30 lg 7 (edaspidi **direktiiv 2003/87/EÜ**) näeb ette, et:

„Komisjon esitab 31. juuliks 2026 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles ta hindab, kas on teostatav lisada olmejäätmete põletamisega tegelevad käitised ELi HKS-i alates 2028. aastast, ning kas võiks olla vaja, et liikmesriigil oleks võimalus sellest loobuda kuni 31. detsembrini 2030. Sellega seoses võtab komisjon arvesse kõigi sektorite tähtsust heite vähendamisele kaasa aitamises ning võimalust, et seetõttu hakatakse jäätmete kõrvaldamisel jäätmeid ümber suunama, ladestades neid rohkem liidus prügilatesse ja eksportides kolmandatesse riikidesse. Lisaks võtab komisjon arvesse asjakohaseid kriteeriume, nagu mõju siseturule, võimalikud konkurentsivõimutused, keskkonnaalane terviklikkus, kooskõla Euroopa Parlamendi ja

nõukogu direktiivi 2008/98/EÜ eesmärkidega ning heitkoguste seire ja arvutamise stabiilsus ja täpsus. Asjakohasel juhul ja ilma et see piiraks kõnealuse direktiivi artikli 4 kohaldamist, lisab komisjon aruandele seadusandliku ettepaneku, et kohaldada käesolevat peatükki kasvuhoonegaaside heitelubadele ning täiendavate lubatud heitkoguse ühikute eraldamisele ja väljaandmisele seoses olmejäätmete põletamisega tegelevate käitistega ning et hoida ära olmejäätmete võimalikku ümbersuunamist.

Esimeses lõigus osutatud aruandes hindab komisjon ka võimalust lisada ELi HKSi muid jäätmekäitlusprotsesse, eelkõige prügilaid, mis tekitavad liidus metaani ja dilämmastikoksiidi heidet. Komisjon võib asjakohasel juhul lisada aruandele ka seadusandliku ettepaneku selliste muude jäätmekäitlusprotsesside lisamiseks ELi HKSi.”

Direktiivi 2003/87/EÜ artikli 30 lõige 7 sisestati direktiivi Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2023/959, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem, ja otsust (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist. Selle direktiivi põhjendav märkus 98 on sõnastatud järgmiselt:

„Komisjon peaks 2026. aasta juuliks hindama ka võimalust lisada olmejäätmete põletamisega tegelevad käitised ELi HKSi ja esitama selle kohta Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, pidades muu hulgas silmas nende lisamist alates 2028. aastast, ning andma hinnangu liikmesriigi võimaliku vajaduse kohta kasutada kuni 2030. aasta lõpuni võimalust loobuda, võttes arvesse kõigi sektorite panuse olulisust heitkoguste vähendamisele. Olmejäätmete põletamisega tegelevate käitiste lisamine ELi HKSi aitaks kaasa ringmajandusele, soodustades ringlussevõttu, taaskasutust ja toodete parandamist ning kogu majandust hõlmavat süsinikuheite vähendamist. Olmejäätmete põletamisega tegelevate käitiste lisamine tugevdaks kooskõlas jäätmehierarhiaga säästva jäätmekäitluse stiimuleid ja looks võrdsed tingimused piirkondadele, mis on lisanud olmejäätmete põletamise ELi HKSi kohaldamisalasse.

Selleks et vältida olmejäätmete põletamisega tegelevast käitistest pärit jäätmete liidu prügilates ladestamist, mille tulemusel tekib metaaniheide, ja vältida jäätmete eksporti kolmandatesse riikidesse, millel võib olla keskkonnale negatiivne mõju, peaks komisjon oma aruandes arvesse võtma võimalikke ümbersuunamisi jäätmete kõrvaldamiseks seoses jäätmete võimaliku ladestamisega liidu prügilates ja jäätmete kolmandatesse riikidesse

eksportimisega. Komisjon peaks võtma arvesse ka mõju siseturule, võimalikke konkurentsimoonutusi, keskkonnaalast terviklikkust, kooskõla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/98/EÜ eesmärkidega ning heitkoguste seire ja arvutamise usaldusväärsust ja täpsust. Võttes arvesse prügilasse ladestamisest tulenevat metaaniheidet ja selleks, et vältida ebavõrdsete tingimuste loomist, peaks komisjon olmejäätmete põletamisega tegelevate käitiste lisamise teostatavuse hindamisel hindama ka muude jäätmekäitlusprotsesside, näiteks prügilasse ladestamise, kääritamise, kompostimise ja mehaanilis-bioloogilise töötlemise lisamise võimalust ELi HKS-i.

Seetõttu on ebaõige VTK väide, et direktiivist 2003/87/EÜ tuleb kohustus liita jäätmete põletus HKS-iga.

- 1.4.2. Teine märkus. VTK lk-l 33 viidatud direktiivi 2003/87/EÜ lisas I on direktiivi alluvusse kuulumise kohta sätestatud alljärgnev: „Kütuste põletamine käitistes, mille summaarne nimisoojusvõimsus on üle 20 MW (v.a ohtlike või olmejäätmete põletamisega tegelevad käitised).“

Alates 1. jaanuarist 2024 kütuste põletamine olmejäätmete põletamise käitistes, mille summaarne nimisoojusvõimsus on üle 20 MW, artiklite 14 ja 15 tähenduses.“

Juhime tähelepanu, et direktiivi 2003/87/EÜ artiklites 14 ja 15 käsitletakse vastavalt heitkoguste seiret ja aruandlust ning tõendamist ja akrediteerimist. Seetõttu on ebaõige VTK väide justnagu tuleneks direktiivi 2003/87/EÜ lisast I kohustus liita jäätmete põletamine HKS-iga.

- 1.4.3. Kolmas märkus. VTK lk 33 märkuses ei ole arvestatud direktiivi 2003/87/EÜ Lisa I punktis 5 HKS direktiivi alluvusse kuulumise kohta sätestatud:

„Kui käitises leitakse olevat ületatud käesolevas lisas nimetatud tegevuse võimsuse künnisväärtus, võetakse kasvuhoonegaaside heiteloas arvesse kõik üksused, kus põletatakse kütuseid, välja arvatud üksused, mis on ette nähtud ohtlike või olmejäätmete põletamiseks.“

- 1.4.4. Neljas märkus. VTK lk 33 viidatud juhenddokumendi kohaselt on Eestis Iru jäätmepõletusploki kohta juba 2013. a. läbi viidud olmejäätmete põletamise eesmärgi hindamine ning peamiseks eesmärgiks on hinnatud jäätmete käitlemine põletamise teel. Selle alusel langetati juba 2013. a. otsus jätta Iru jäätmepõletusplokk HKS-ga liitmata ning Iru jäätmepõletusplokk võib põletada vaid jäätmeid.

Eeltoodu tõttu on vale ka VTK-s esitatud järeldus: „Arvestades, et Iru EJ jäätmepõletusplokis on tegemist eelkõige koospõletusega, peaks ettevõtte kuuluma HKS-i.“

1.5. Kokkuvõte

Eelneva kokkuvõtteks teeb ERMEL järgmised ettepanekud:

- 1) Loobuda kõigi jäätmete põletustasust ja rakendada põletustasu vaid Eesti päritolu segaolmejäätmete põletamisel. Eesti päritolu segaolmejäätmete põletamisele rakendatav uus saastetasu toetaks otseselt jäätmereformi eesmärkide elluviimist, muutes kallimaks vaid segaolmejäätmete energiakasutuse, mida soovitakse reformi abil vähendada;
- 2) Loobuda jäätmete energiakasutuse käitise liitmisest HKS-ga. Jäätmete energiakasutuse HKSiga liitmine töötab otseselt vastu reformi eesmärkidele, sest sunnib kehtestama CO2 emiteerimise lisatasu fossiilset päritolu jäätmete töötlemisele;
- 3) VTK lk-lt 33 jätta välja oluliselt eksitav väide Euroopa Liidu õigusest tulenevatest kohustustest: „EL direktiivi 2003/87/EÜ27 lisas 1 loetletud tegevusaladel (sh kütuste põletamine käitistes, mille summaarne nimisoojusvõimsus on üle 20 MW, v.a ohtlike või olmejäätmete põletamisega tegelevad käitised) tegutsevad ettevõtted peavad kuuluma HKS-i. Euroopa Komisjoni koostatud juhenddokumendi kohaselt tuleks olmejäätmete põletamisele kehtiva erandi rakendamisel teha vahet jäätmepõletustehastel (käitise peamine tegevusala on jäätmete käitlemine põletamise teel) ja koospõletustehastel (käitise peamine tegevusala on energia tootmine, milleks kasutatakse kütusena jäätmeid). Arvestades, et Iru EJ jäätmepõletusplokis on tegemist eelkõige koospõletusega, peaks ettevõtte kuuluma HKS-i.“

2. VTK pakendijäätmete käitlemise osa vajab täpsustamist

VTK p-dega 4.2.1 ja 4.2.3 nähakse vastavalt ette pakendijäätmete tekkekohalt kogumine ning pakendi ja pakendijäätmete maksustamine.

ERMEL-i seisukoht

- 2.1. **Esiteks**, kui pakendijäätmete tekkekohal kogumine toimub kohaliku omavalitsuse kaudu läbi korraldatud jäätmeveo (vt VTK lk 26), siis on väga oluline määrata pakendijäätmete kogumisega seotud kulude jaotamine taaskasutusorganisatsioonide (edaspidi **TKO**) ja jäätmevaldajate vahel. Kui panna kõik pakendijäätmete kogumise, konteinerite rentimise ja pakendi-

jäätmete vaheladustamise kulu TKO-de kanda, siis muudab see TKO teenuse hinna pakendiettevõtjate jaoks väga kulukaks. Hinnatõusu suurendab asjaolu, et pakendijäätmete tekkekohal kogumisega suureneb sorteerimisele kuuluvate pakendijäätmete maht.

Seetõttu teeme ettepaneku suurendada JäätS § 69 lõikes 4³ sätestatud piirmäära, mille kohaselt pakendijäätmete tekkekohal kogumise tasu ei või olla suurem kui 0,30 eurot kogumiskorra kohta (vastasel juhul ei ole jäätmevaldaja pakendijäätmete osas korraldatud jäätmeveoga liitunud). Teeme ettepaneku, et jäätmevaldajad kannavad kulud seoses pakendijäätmete tekkekohal kogumise ja transpordiga pakendijäätmete vaheladustamise või sorteerimise kohta ning TKO-d kannavad kulud seoses pakendijäätmete edasise käitlemisega, st vaheladustamise või sorteerimise kohta ülalpidamise, pakendijäätmete sorteerimise ja ringlusesse või kõrvaldamisele suunamisega.

Eelnev on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (edaspidi **direktiiv 2008/98/EÜ**), artikli 8a punkti 4 alapunkti c) punktiga i), mis näeb ette, et kui see on põhjendatud vajadusega tagada nõuetekohane jäätmekäitlus ja tootja laiendatud vastutuse süsteemi majanduslik elujõulisus, võivad liikmesriigid kalduda kõrvale punktis a sätestatud rahalise vastutuse jagamise põhimõttest kõrvale, tingimusel, et tootja laiendatud vastutuse süsteemide puhul, mis on loodud selleks, et saavutada liidu õigusaktides kindlaks määratud jäätmekäitluse sihtmäärad ja eesmärgid, kannavad toodete tootjad vähemalt 80 % vajalikest kuludest.

See tähendab, et Euroopa õigus ehk direktiiv 2008/98/EÜ võimaldab panna jäätmevaldajate kanda tekkekohal kogutud pakendijäätmete kogumise ja vaheladustamise või sorteerimise kohta vedamise kulu.

- 2.2. **Teiseks** on vaja kehtestada nõuded pakendijäätmete kvaliteedile ja pakendijäätmete vaheladustamise või sorteerimise kohale. Seda selleks, et ei juhtuks nii, et pakendijäätmete vaheladustamise või sorteerimise kohas on kogutud pakendijäätmed, mida ei ole mõtet sorteerida, st mis kõlbavad ainult kõrvaldamiseks.

Pakendijäätmete kvaliteedi ja pakendijäätmete vaheladustamise ja sorteerimise kohale kvaliteedinõuete kehtestamine aitab kaasa PakS § 36 lõigetes 2¹ – 4 sätestatud pakendijäätmete ringlussevõtu sihtarvude täitmisele.

- 2.3. **Kolmandaks** on oluline tagada, et jäätmevaldajad täidavad tegelikkuses segaolmejäätmete sorteerimiskohustust (vt keskkonnaministri 03.06.2022

määrus nr 28 „Olmejäätmete liigiti kogumise ja sortimise nõuded ja kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ § 2 lg 3 p 8 (edaspidi **03.06.2022 määrus nr 28**)). Praegu on jätkuvalt probleemiks see, et olmejäätmetena antakse jäätmevedajale üle pakendijäätmeid ja teisi taaskasutamisele kuuluvaid jäätmeid/materjali.

Ka see, et jäätmevaldajad täidavad tegelikkuses olmejäätmete sorteerimiskohustust, aitab otseselt kaasa PakS § 36 lõigetes 2¹ – 4 sätestatud pakendijäätmete ringlussevõtu sihtarvude täitmisele. Või teisisõnu – jäätmevaldajate poolt olmejäätmete sorteerimiskohustuse täitmine on viidatud sihtarvude täitmise vahetu eeldus.

- 2.4. **Neljandaks**, teeme ettepaneku, et TKO-d võivad omavahel kokku leppida korraldatud jäätmeveo piirkondade jagamises. Selline kokkulepe eeldab kõigi Eestis tegutsevate TKO-de nõusolekut ja see kokkulepe võimaldab vähendada TKO-de kulutusi pakendijäätmete jaotamisel Eestis kolme tegutseva TKO vahel.

See ettepanek on kooskõlas PakS § 12¹ lõikega 5, mis sätestab, et TKO kulud, mis tekivad pakendi ja pakendijäätmete liigiti kogumisel, seejärel transportimisel ning töötlemisel ning PakS §-s 36 sätestatud sihtarvude täitmisel ei tohi ületada kulusid, mis on vajalikud kulutõhusate jäätmekäitlusteenuste osutamiseks.

- 2.5. **Viiendaks**, klaaspakendi kogumise praegune avalik kogumisvõrk võiks jääda alles. Suuremates linnades klaaspakendi kogumine korteriühistutes on vajalik, kuid klaaspakendi tekkekohal kogumine väiksemates kohtades ja eramajade puhul ei ole majanduslikult põhjendatud. Samuti on oluline, et klaaspakendi kogumise avalik kogumisvõrgustik ei põhjusta keskkonnareostust. Ka see ettepanek on seotud vajadusega tagada, et TKO-de kulud pakendijäätmete liigiti kogumisel ja töötlemisel peavad olema kooskõlas kulutõhusa jäätmekäitlusteenuse osutamise põhimõttega.

- 2.6. **Kuuendaks** seoses jäätmete põletustasu kehtestamisega on vastamata küsimus, kas põletustasu tuleb maksta ka pakendijäätmete sorteerimisjäägil?

Kui vastus on jaatav, siis on oluline arvestada, et põletustasu suurendab pakendijäätmete sorteerimiskulu. Meie hinnangul tuleks pakendijäätmete sorteerimisjäägile jätta põletustasu kehtestamata, kuna ringlusse võetav materjal on sorteerimisjäägist juba välja sorteeritud. Pakendijäätmete sorteerimiskulu suhtes põletustasu kehtestamine tõstab pakendiettevõtjate jaoks TKO teenuse hinda ega ole sisuliselt põhjendatud.

- 2.7. **Seitsmendaks** tuleb PakS-is selgelt sätestada, et TKO-d ei või teha pakendiettevõtjatele tagasimakseid. Selline võimalus on otseses vastuolus: **(a)** laiendatud tootjavastutuse põhimõttega (vt PakS § 12¹ lg 4); **(b)** nõudega, et TKO-de kulud pakendijäätmete liigiti kogumisel ja töötlemisel peavad olema kulutõhusad (vt PakS § 12¹ lg 5); ja **(c)** nõudega, et TKO peab kasumi reinvesteerima TKO tegevusse, ja keeluga jaotada kasumit liikmetele, osanikele või osanikele (vt PakS § 17⁴ lg 1 p 9). Tekib küsimus, kust tekib TKO-l rahalisi vahendeid, et seda oma liikmetele või TKO teenuseid kasutatavatele pakendiettevõtjatele tagasi maksta?
- 2.8. **Kaheksandaks**, VTK lk-del 27 ja 28 soovitakse maksustada pakendit pakendiaktsiisiga juba kauba turule suunamise hetkel.

EMREL ei poolda pakendiaktsiisi kehtestamist VTK-s näidatud kujul, kuna see tõstab pakendiettevõtjate kulusid. Pannes kokku VTK-s näidatud erinevad pakenditega seotud maksud ja kulud on selge, et VTK kavade elluviimisel muutub pakendi hind turule toomisel võrreldes praegusega vähemalt kolmekordseks.

Samas, kui pakendiaktsiis siiski kehtestatakse, siis tuleb ringlusse võetavast materjalist pakendit maksustada väiksema aktsiisimääraga/vabastada aktsiisi tasumisest kui mitte ringlusse võetavast materjalist pakendist. Selline eristamine toob kaasa selle, et ringlusse võetava materjali käitlemine on odavam, järelkult on selle teenuse hind jäätmevaldajale väiksem.

Just selline lahendus aitab kaasa VTK lk 28 eesmärgile suunata ettevõtjaid kasutama väiksema keskkonnamõjuga pakendimaterjale. Kui pakendiaktsiis kehtestatakse ühesugusena kõikidele pakendimaterjalidele sõltumata sellest, kas pakendimaterjal on keskkonnasõbralik, st kas seda saab ringlusse võtta, siis pakendiaktsiisi kehtestamine ei täida VTK eesmärki, vaid riigieelarve täitmise eesmärki keskkonna arvel.

2.9. Kokkuvõte

Eelneva kokkuvõtteks teeb EMREL järgmised ettepanekud:

- 1) Jaotada tekkekohal liigiti kogutud pakendijäätmete käitlemise kulud jäätmevaldajate ja TKO vahel nii, et jäätmevaldajad kannavad pakendijäätmete kogumise ja vaheladustamise või sorteerimise kohta vedamise kulud ning TKO-d kannavad kõik ülejäänud pakendijäätmete käitlemise kulud;

- 2) Sätestada PakS-is selgelt nõue, et TKO-d ei või teha oma liikmetele või TKO teenuseid kasutavatele pakendiettevõtjatele väljamakseid. Sellise praktika lubamine on otseses vastuolus PakS-i erinevate normidega (vt PakS § 12¹ lõiked 4 ja 5 ning § 17⁴ lg 1 p 9);
- 3) Jätta kehtestamata pakendiaktsiis pakendile selle turule toomise hetkel. Samas, kui pakendiaktsiis siiski kehtestatakse, siis tuleb aktsiisiga maksustamisel teha selgelt vahet pakendimaterjalil, mida saab ringlusse võtta, ja pakendimaterjalil, mida ei saa ringlusse võtta. Pakendiaktsiisi ühesugune kehtestamine igasugusele pakendimaterjalile sõltumata pakendimaterjalist, on vastuolus VTK lk 28 eesmärgiga suunata pakendiettevõtjaid kasutama väiksema keskkonnamõjuga pakendimaterjale.

3. Omavalitsuskeskne jäätmemudel ei aita kaasa jäätmete ringlussevõtu sihtarvude saavutamisele ja välistab uute käitlusvõimekuste tulemise Eestisse

VTK lk 2 kohaselt, VTK-s pakutud muudatustega kasvab ringlusse võetava materjali maht, mis loob eeldused uute tööstuse ja investeeringute tekkeks; elanike jaoks muudavad kavandatud muudatused jäätmete liigiti kogumise mugavaks ja lihtsamaks; tekkinud jäätmete liigiti kogumise suurendamiseks seatakse omavalitsustele konkreetne sihtarv ja selle saavutamiseks võimaldatakse jäätmetasu küsimist.

ERMEL-i seisukoht

- 3.1. **Esiteks**, tõele ei vasta ülal viidatud väide, et VTK-s pakutud muudatustega kasvab ringlusse võetava materjali maht, mis loob eeldused uute tööstuste ja investeeringute tekkeks.

VTK lk-del 18-23 nähakse ette omavalitsuskeskne jäätmemudel. VTK lk-l 17 viidatakse võimalusele, et kohaliku omavalitsuse üksused (edaspidi **KOV**) võivad rajada ühiseid käitlusrajatisi, kui olemasolevad rajatised puuduvad, asuvad ebamõislikult kaugel, ei taga piisavat jäätmete ringlussevõttu vms; KOV käitlusrajatised võimaldavad saada parema ülevaate ja kontrolli enda territooriumidel tekkivate jäätmete ringlussevõttust; ühised käitlusrajatised võivad olla nii jäätmete sortimiseks ja muuks eeltööluseks kui ka ringlussevõtuks.

VTK-s välja pakutud muudatus peletab minema ka kõik võimalikud erasektori poolsed investeeringud, sest erasektoril ei ole võimalik konkureerida KOV-i jäätmekeskusega olukorras, kus viimased ei pea osalema hangetel ja saavad määrata oma värvahinna ja teenustasu ilma hanget korraldamata. Erasektor ei suuda kunagi konkureerida maksurahal põhineva avaliku sektoriga.

Uute tööstuse ja investeeringute tekkimisele aitaks kaasa see, et kõik KOV-id, kes soovivad jäätmekestuseid pidada, peavad osalema jäätmete käitlemisel erasektoriga võrdsetel tingimustel. VTK-s ei ole selgitatud, miks peaks erasektor tegema (suures mahus) investeeringuid jäätmete käitlemiseks, kui KOV-idel ja nende jäätmekäitlusrajatistel on jäätmete käitlemisel erasektori ees eelis?

- 3.2. **Teiseks**, VTK lk 2 väidetakse, et VTK-s pakutud muudatused, st omavalitsuskeskne jäätmemudel teeb elanike jaoks jäätmete liigiti kogumise mugavamaks ja lihtsamaks ning et muudatuste tulemusena saab mitmeid jäätmeliike edaspidi ära anda kodule lähemal.

VTK-s jäetakse tähelepanuta, et kehtivad seadused, sh olemasolev hangete süsteem võimaldab kõike seda, mida VTK-s kavandatakse, juba täna teha. Juba täna on KOV-e (üle 10), kes on soovinud jäätmete liigiti kogumist rakendada kohtkogumisena igal kinnistul ja on selle ära teinud kehtivate seaduste raames.

Järelikult: selleks, et elanikel oleks võimalik jäätmeid mugavalt liigiti koguda ja neid kodu lähedal üle anda, ei ole vaja muuta olemasolevat korraldatud jäätmeveo või -hangete süsteemi. Piisab, kui KOV kehtestab vastavad hanketingimused.

- 3.3. **Kolmandaks**, nõustuda ei saa ka kavatsusega kehtestada KOV-idele jäätmete liigiti kogumise sihtarv ning võimaldada selle saavutamiseks küsida jäätmevaldajatelt jäätmetasu.

Rõhutame, et tekkinud jäätmete liigiti kogumise täitmise eest vastutuse andmine KOV-ile ei ole toimunud seni ega hakka toimima ka edaspidi. Näiteid varasemast perioodist KOV-de poolt jäätmekorralduse eesmärkide mittetäitmise osas on palju. Eluliselt ei ole usutav, et VTK kavatsus midagi muudaks. Jäätmetasu on vajalik, kuid see peab olema seotud ringlussevõtu sihtarvude täitmisega. Ehk teisisõnu – KOV-il peab olema õigus kehtestada jäätmetasu vaid siis, kui jäätmete liigiti kogumise ja ringlussevõtu sihtarvud on täidetud. Kui KOV töötab ringmajanduse sihtarvude saavutamise suunal kaasa koos jäätmekäitlejatega, siis on mõlemal üks eesmärk ja lootus eesmärk saavutada kordades suurem. Kui KOV ei tee koostööd jäätmekäitlejatega, siis on tegemist surnud projektiga, st jätkub tänane olukord, kus 2020. aastal oli olmejäätmete ringlussevõtu määr 28,9% ning EL eesmärk 2025. aastaks on 55% (vt Eesti kohta koostatud faktiliht).

VTK lk-del 9 ja 10 väidetakse, et uuel perioodil 2021-2027 suunatakse u 70 mln jäätmetekke vältimise, jäätmete liigiti kogumise ja jäätmete ringlussevõtu edendamiseks ning et VTK-s kavandatavate regulatiivsete muudatuste eesmärk on

muuhulgas jäätmete liigiti kogumise edendamine, mis loob ühtlasi eeldused edukamateks jäätmete ringlussevõtu projektideks ja suuremaks huviks toetusmeetmete vastu.

ERMEL seisukoht

- 3.4. Probleem on siin selles, et raha suunatakse kohtadesse, mis ei aita ringlussevõtu sihtarve kuidagi täita. Raha on vaja suunata tehastesse, mis suudavad efektiivselt jäätmed ära käidelda, et neist saaks toota uued tooted. Raha on vaja suunata lahendustesse, et jäätmete ringlussevõtt oleks Eestis kohapeal võimalik oluliselt suuremas mahus kui see on täna. See tähendab seda, et jäätmetest (plast, puit, paber, klaas, metall) tehtud tooted või materjalid leiaksid koduturul väljundi ja et oleks nõudlus ja tarbimine sellistele toodetele. Selleks on vaja toetada neid, kes saavad võtta jäätmed või jäätmetest toodetud materjalid kasutusse kohtades, kus on täna olemas alternatiivsed ja soodsamad tooted kuid on toodetud esmasest toormest.

Kui riik suunab raha üldiselt erinevate KOV-ide tarbeks või lihtsalt jäätmete liigiti kogumise suurendamiseks (kusjuures, jäätmete liigiti kogumise suurendamiseks ei ole vaja raha juurde, vaid on vaja tagada kehtestatud õigusaktide, sh 03.06.2022 määruse nr 28 täitmine), siis see ei suurenda jäätmete ringlussevõttu. Jäätmete ringlussevõtu suurendamiseks on vaja käitlusvõimekust, st tehaseid.

VTK lk 13 kohaselt kavatakse loobuda omavalitsustele ringlussevõtu sihtarvu saavutamiseks, kuna see olevat keerulisem võrreldes jäätmete liigiti kogumise sihtarvuga ning hetkel puuduvad selleks vajalik alusandmestik. Ühtlasi on ringlussevõtu üle arvestuse pidamine iga KOV-i kohta keeruline, kuna jäätmeid ei käidelda veopiirkondade kaupa eraldi, vaid erinevatest KOV-idest toodud jäätmeid käideldakse üldjuhul koos, mistõttu käitleja ei saa esitada KOV-i põhiseid jäätmeid ringlussevõtu kohta.

ERMEL seisukoht

- 3.5. **Esiteks** on oluline, et Euroopa Liidu õigus (vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/98/EÜ artikli 11 lõike 2 punktid c), d) ja e) ning JäätS § 136³ lg 2 punktid 1, 2 ja 3) kehtestavad sihtarvud olmejäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu (alates 2025. aastast vähemalt 55% ulatuses, alates 2030. aastast vähemalt 60% ulatuses ja alates 2035. aastast vähemalt 65% ulatuses olmejäätmete kogumassist kalendriaastas), mitte jäätmete liigiti kogumise suhtes. See tähendab, et VTK-s pakutud lahendus, kus nähakse ette omavalitsusekeskne jäätmemudel ja kus KOV-id peavad arvestust jäätmete liigiti

kogumise sihtarvude üle, ei aita kaasa Eesti suhtes kehtivate kohustuste täitmisele. Seega, VTK-s tuleb kehtestada KOV-ile kohustus tagada enda haldusterritooriumil pärit olmejäätmete suhtes ringlussevõtu sihtarvude täitmine. Seda järeldust kinnitab ka Riigikohtu 15.01.2015 otsus asjas nr 3-3-1-68-14, p 19, milles leitakse, et KOV-id vastutavad korraldatud jäätmeveo raames kogutud ja jäätmekäitluskohta veetud olmejäätmete töötlemise eest ja et tegemist on KOV-i ühe tuumikfunksiooniga.

- 3.6. **Teiseks** nõustuda ei saa ka väitega, et liigiti kogutud jäätmete ringlussevõtu üle KOV-i põhine arve pidamine on keeruline. VTK koostajad jätavad tähelepanuta, et KeTS § 15 lg 2 kehtis perioodil 01.01.2006 kuni 31.12.2016 sõnastuses, mille kohaselt olmejäätmete kõrvaldamisel tasumisele kuuluvast saastetasust kanti 75% jäätmete päritolu koha KOV-i eelarvesse ja 25% riigieelarvesse. Kui jäätmete kõrvaldamise, sh jäätmete kõrvaldamiselt tasumisele kuuluva saastetasu üle arvestuse pidamine osas oli KOV-i põhine arvestuse pidamine võimalik, siis on võimalik pidada KOV-i põhist arvestust ka jäätmete ringlussevõtu üle.
- 3.7. **Kolmandaks**, kui KOV-il puudub motivatsioon ringlussevõtu sihtarvude täitmine, siis ei saa jäätmekäitleja üksinda ringlussevõtu sihtarvu sihtarve täite. Probleem on selles, et kui KOV vastutab üksnes jäätmete kogumispunktide olemasolu eest, kuid ei tunne huvi liigiti kogutud jäätmete kvaliteedi ja sisu suhtes, siis ei saa ükski tehas, mis jäätmeid käitleb, tagada soovitud ringlussevõtu sihtarvude täitmist. Näiteks on täna suur poleemika, kas aia- ja haljastujäätmed ja köögi-ja sööklajajäätmed võib kokku koguda või peavad need lahus kogutud olema, kas munakoor või kuivatuspaber tuleb panna köögi-ja sööklajajäätmete konteinerisse või segaolme konteinerisse. Vastus on, et sõltub, mida selle jäätmeliigiga plaanitakse edasi teha, kas kompostida või biometaanit toota. Seetõttu, KOV peab kindlasti olema motiveeritud sihtarvude täitmisest ning VTK-s pakutud lahendus ei taga seda motivatsiooni.

VTK lk 16 kohaselt peetakse vajalikuks, et KOV teeb jäätmete liigiti kogumise osas järelevalvet, et oleks võimalik tuvastada, kas jäätmed on korrektselt kogutud, kusjuures valesti kogutud jäätmete tuvastamiseks on KOVil võimalik teha pistelist kontrolli jäätmemahutite sisu üle (nt PrügiBinGO teenus) ning jäätmevaldaja peaks saama tagasisidet nii selle kohta, kui jäätmed ei ole korrektselt kogutud (läbi suurema arve) kui ka selle kohta, kui need on korrektselt kogutud. Arvel eristatakse liigiti kogutud jäätmete ja segaolmejäätmete teenustasud.

ERMEL-i seisukoht

3.8. VTK-s ei nähta ette jäätmevaldajate motivatsiooni mehhanismi. Kõige kiiremini hakkavad jäätmevaldajad oma käitumist muutma siis, kui selleks on rahaline motivatsioon. Kuna jäätmete äraandmise kulu on võrreldes teiste kommunaalteenustega kõige soodsam, siis ei motiveeri jäätmeveo teenustasu iseenesest kedagi oluliselt ennast muutma enne, kui selleks puudub rahaline motivatsioon. Järelikult tuleb kehtestada rahaline sanktsioon juhul, kui segaolmejäätmete konteineris on valed jäätmed. Selliseks sanktsiooniks on näiteks kolmekordne tavapärase segaolmejäätmete konteineri tühjenduse tasu. Ainult teavitust selle kohta, et liigiti kogutud jäätmete ja segaolmejäätmete teenustasude suurus on erinev, ei tööta, sest selle mõju kestab heal juhul kolm päeva või nädal aega ja siis on see meelset läinud ja elu läheb vanaviisi edasi.

VTK lk 17 ja 18 järgi, korraldatud jäätmeveo kaudu kogutud jäätmete edasised käitluskohad leitakse käitlusteenuse hankega; selleks, et veo- ja käitlusteenuse turul toimiks konkurents ning uued teenusepakkujad oleksid huvitatud turule tulemisest ning et liigiti kogutud jäätmed jõuaksid ringlusse, on vajalik, et omavalitsused viivad läbi veoteenuse hankest eraldi korraldatud jäätmekäitlusteenuse hanked, milles seatakse käitlejale kohustus kindlas ulatuses jäätmete ringlussevõtuks. Kui KOVil või KOV koostööorganisatsioonil on endale kuuluv käitluskoht, kus on võimalik jäätmeid ringlusse võtta, ei ole hanke korraldamine vajalik ja ringlussevõtt tuleb sel juhul tagada oma käitluskohas.

ERMEL-i seisukoht

3.9. **Esiteks**, kui KOV tellib jäätmekäitluse endaga seotud jäätmekäitluskohalt, siis KOV peab vastutama ka jäätmete ringlussevõtu sihtarvude saavutamise eest. Aga sellisel juhul on küsimus, kes kontrollib KOV-i, et näiteks kompost, mis toodetakse KOV-iga seotud jäätmekäitluskohas, jõuab ka päriselt ringlusse ega lähe prügilasse ladestamiseks, nii nagu see täna on juba aastaid edukalt toimunud.

3.10. **Teiseks**, miks peab eraettevõtja või investor, keda Eesti majanduse elavdamiseks siia oodatakse, peaks tulema Eesti turule jäätmete käitlemise tehast rajama, kui: **(a)** KOV-il on motivatsioon suunata tema haldusterritooriumilt kogutud jäätmed käitlemiseks KOV-iga seotud jäätmekäitluskohale; **(b)** eraettevõtjal või investoril puudub kindlus selles osas, kas, kui kaua, millises ulatuses ja millistel tingimustel jõuavad korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmed planeeritavasse jäätmete käitlemise tehasesse. Tegelikkus on see, et sellisel kujul VTK kahandab konkurentsi veelgi ja peletab investeringud minema.

3.11. **Kolmandaks** jääb arusaamatuks, et miks peab KOV igale jäätmeliigile eraldi hanke tegema. Miks ei või KOV osta käitlusteenust sisse jäätmevedajalt, kes suunab jäätmed käitluskohta, mis tagab KOV poolt ette antud sihtarvude täitmise. Jäätmete käitlemise edukuse tagab vaid piisava mahu olemasolu ja pikkadeks aastateks, st perioodiks vähemalt 10 aastat. Eesti väiksust arvestades ei saa siia tekkida 79 erinevat käitlustehast. Eestile piisab iga jäätmeliigi jaoks 2-5 arvestatavat tehast ja sellega on turg kaetud ja optimaalne käitlushind ja tulemuslik käitlus saavutatud.

VKT lk-de 17 ja 18 järgi, KOV-id võivad luua ühiseid koostööorganisatsioone, kellele delegeeritakse teatud KOV ülesanded, sh õigusaktide ettevalmistamine, hangete läbiviimine, jäätmealane nõustamine, jäätmehooldusega seotud korralduslikud ja administratiivsed ülesanded, aga ka jäätmetasu kogumine ja lepingupartneritega arveldamine. Koostööorganisatsiooni vorm võib olla kas MTÜ või äriühing, mille liikmed või omanikud on vaid koostööd tegevad omavalitsused.

ERMEL-i seisukoht

3.12. **Esiteks**, KOV-i või koostööorganisatsiooni poolt jäätmevaldajate arveldamine ei ole kuidagi kliimaeesmärke soosiv tegevus. Tegemist on topeltstruktuuride loomisega olukorras kus täna on kõikidel jäätmevedajatel olemas klienditeenindused, kliendihaldusprogrammid ja palgatud koolitatud inimesed. KOV-i poolt paralleelstruktuuri loomine selleks, et saaks arveid esitada ja küsida selle arve pealt lisaks jäätmetasu, on ebamõistlik tegevus. See teeb klienditeeninduse kordades ebamugavamaks jäätmevaldaja poolt vaadatuna, sest KOV klienditeenindus ei tea kunagi, miks prügiauto jättis konteineri tühjemdamata, või millal ta tuleb järelteenindust tegema või miks ta tegi tühisõidu jäätmevaldaja kinnistule. Seda kõike peab hakkama KOV klienditeenindus pärima vedaja klienditeeninduselt. KOV-i kehtestatav jäätmetasu peab olema sellisel juhul nii suur, et katab ära KOV klienditeeninduse + siis kõik need tegevused, mida KOV peaks päriselt tegema jäätmekäitluse parendamiseks. Kui rääkida nendest eelistest, mida KOV-i klienditeenindus võiks pakkuda, siis kõiki neid eeliseid on võimalik saavutada ilma KOV-i klienditeenindust loomata.

3.13. **Teiseks**, korraldatud jäätmeveo süsteemis ei ole lepingute olemasolu vajalik. Korraldatud jäätmeveoteenust saab osutada ilma lepinguta, kui on välja töötatud üks kindel juhisp, mis lahendab võimalikud probleemid. Ka täna ei allkirjasta umbes 50% jäätmevaldajaid jäätmevedajaga korraldatud jäätmeveo raames teenuse osutamise lepingut. Juhul, kui KOV-il on kindel soov, et vedaja vahetusega ei peaks jäätmevaldaja vahetama püsikorraldust ja arved tasutakse alati ühte kohta, siis ka see on võimalik. KOV loob pangas ühe konto, mille

halduse võtab uus jäätmevedaja üle korraldatud jäätmeveo hankelepingu sõlmimisel.

- 3.14. **Kolmandaks** jääb arusaamatuks, miks on KOV-ide koostööorganisatsiooni vormiks vaid MTÜ või äriühing, mille liikmed või omanikud on vaid koostööd tegevad omavalitsused? Meie hinnangul võiks KOV-ide koostööorganisatsiooni liikmeks olla ka eraomandis olevad jäätmekäitlusettevõtjad. Kui eraomandis olevad jäätmekäitlusettevõtjad saaksid olla ka KOV-ide koostööorganisatsiooni liikmed, siis koostöö oleks ilmselt oluliselt kompetentsem, sest kokku saavad ühiste huvide eest vastutavad pooled.

VKT lk 19 kohaselt, KOV võib kehtestada jäätmevaldajatele KOV jäätmetasu, mis katab osaliselt KOV-i korraldatavate teenuste osutamise ehk jäätmehoolduse kulu. On oluline kindlalt fikseerida, mida konkreetse KOVi jäätmetasu sisse arvestatakse ja milliseid kulutusi selle eest tehakse, tasu tuleb avalikustada KOV-i veebilehel. Jäätmetasu makstakse KOVile perioodiliselt kas kord aastas, kord kvartalis või kord kuus. Tasu suuruse üle otsustab iga omavalitsus ise, kehtestades selle näiteks kord aastas. KOV jäätmetasu võib üles ehitada nii, et see koosneb kahest osast: 1. KOVi püsikulud ja investeeringud ning 2. jäätmetekkega seotud kulud arvestatakse muutava tasu osa sisse. Soovi korral saab KOV võimaldada madalamat tasumäära pensionäridele, puuetega inimestele, toimetulekuraskustes inimestele või teistele haavatavamatele kogukonna liikmetele. Jäätmetasu arvestamiseks koostab Kliimaministeerium vastava juhendi KOV-idele. Olenemata sellest, kas KOV rakendab jäätmetasu või mitte, tuuakse jäätmevaldajale esitataval arvel eraldi välja vähemalt 6 erinevat komponenti.

ERMEL-i seisukoht

- 3.15. VTK pakub välja maailma keerulisema lahenduse, mida keegi ei suudaks päris elus hallata ja selle sihtotstarbelist kasutust kontrollida. Ettepanek on jäätmetasu siduda väga konkreetset kas ringlussevõtu sihtarvude täitmisega või kehtestada mingi muu selge ja üheselt arusaadav tasu arvestamise ja rakendamise meetod. Tänapäeval kujul tasu rakendamine võimaldab suurtel omavalitsustel või KOV-de ühendusel üles ehitada suured ebaefektiivsed tehased, klienditeeninduse keskused, koolituskeskused, õppereisid Jaapanisse, Austraaliasse ja Aiasse ehk siis teha kõike, mida pähe tuleb. Selline lahendus loob soodsa pinnase igasuguseks korruptiivse tegevuse tekkeks.

VKT lk 21 kohaselt, KOV-ide töökoormus väheneb seoses veopiirkondade suurenemisega tulevikus, kusjuures senise 93 veopiirkonna asemel võib tulevikus olla neid 2 või 3 korda vähem, mille tulemusena on vähem hankemenetlusi.

ERMEL-i seisukoht

3.16. VTK poolt pakutu ei vähenda halduskoormust jäätmete liigiti kogumisel ja nende ringlussevõtul. Kui täna on 93 hanget ja osad KOV-id liituvad, siis käitlushangetega tuleb igale veopiirkonnale vähemalt viis jäätmeliiki lisaks, mida tuleks riigihanke kaudu hankida. Seetõttu on põhjendatud, et KOV tellib jäätmete kogumise ja käitlemise ühe hankega, kusjuures KOV-id võivad soovi korral korraldada ühise hanke.

VKT lk 23 kohaselt, kui KOV-id hakkavad ise jäätmetasu koguma ja selle suurust määrama, siis suureneb usaldusväärus raha eesmärgipärase kasutamise suhtes võrreldes praeguse olukorraga, kus jäätmevedajad ei ole senini pidanud teavitama sellest, kuidas jäätmeveo teenustasu jaguneb erinevate kulukomponentide vahel, samuti ei kaeta reeglina jäätmevedaja poolt kogutud teenustasust kohalike jäätmejaamade rajamis- ja opereerimiskulusid. Olukorras, kus KOV hangib käitlusteenuse kogutavatele jäätmeliikidele ning peab saavutama sihtarvu, suureneb elanikkonna usaldusväärus jäätmesüsteemi vastu. Lepingu kohaselt käitluses ei saa jäätmevedaja viia liigiti kogutud jäätmeid ladestamisele või jäätmepõletustehasesse, vaid peab need vedama KOVi poolt valitud konkreetseesse käitluskohta. See käitluskoht on KOViga lepingulises suhtes ja tal on aruandekohustus

ERMEL-i seisukoht

3.17. **Esiteks**, VTK eksitab, kuna juba täna on vähemalt kolmandik KOV-e sidunud jäätmejaamade haldamise kulud korraldatud jäätmeveo teenusega, st hankelepingu sõlminud jäätmevedaja haldab ja opereerib jäätmejaamad ja kogumispunktid ühe tervikteenusena ilma lisatasu KOV-lt küsimata.

3.18. **Teiseks**, jäätmete ringlussevõtu sihtarvude täitmise osas ei ole mingit sisulist vahet, kas KOV hangib jäätmete käitlusteenuse eraldi või koos jäätmete veoteenusega. Elanikkonna usaldus jäätmekäitlussüsteemi vastu tekib siis, kui KOV hakkab jäätmete liigiti kogumisest ja jäätmete ringlussevõtu sihtmääradest rääkima. Täna enamus KOV-e jäätmete ringlussevõtu sihtmääradest ei räägi. See tähendab, et usaldusvääruse probleem on kuskil mujal.

3.19. **Kolmandaks**, KOV saab ka jäätmevedaja poolt valitud jäätmekäitluskohale kõik need tingimused, mida KOV soovib hanke kaudu kehtestada. See tähendab, et VTK-s märgitud eelis, mida soovitakse saavutada jäätmete viimisega KOV-i valitud jäätmekäitluskohta, on saavutav ka siis, kui jäätmed viiakse jäätmevedaja valitud jäätmekäitluskohta.

VTK lk 25 kohaselt märgitakse seoses pakendijäätmete tekkekohal kogumisega, et sellest ei teki olulist rahalist mõju leibkondadele.

ERMEL-i seisukoht

3.20. Pakendijäätmete tekkekohal kogumine on vähemalt kaks kuni neli korda kallim võrreldes olemjäätmete kogumisega sõltuvalt kas tegemist tiheasutuse või hajaasustusega. Pakendite tekkekohal kogumine tähendab topeltlogistika üles ehitamist, sest autosid peab olema nüüd kaks võrreldes varasemaga. Pakendid on mahukaalult kaks korda kergemad võrreldes segaolmejäätmetega. Seetõttu on tonni pakendite kokku kogumine kordades kallim võrreldes sellega, kui need oleks kuivade jäätmetena olmejäätmete hulgas ja need võetaks välja olmejäätmete sorteerimise tehases sorteerimise käigus.

3.21. Kokkuvõte

Eelneva kokkuvõtteks teeb ERMEL järgmised ettepanekud:

- 1) Probleemaatiline ja sisuliselt on ebaõige VTK kavatsus luua omavalitsuspõhine jäätmemudel panemata KOV-idele samaaegselt kohustust tagada olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvude saavutamine ning mõõtes selle asemel jäätmete liigiti kogumise sihtarvude saavutamist;
- 2) Ekslik on arusaam, et kui korraldatud jäätmeveo raames liigiti kogutud olmejäätmed viiakse käitlemiseks KOV-iga seotud jäätmekäitluskohta, siis see lahendab jäätmete ringlussevõtu probleemi. Esiteks peab keegi teostama järelevalvet selle üle, et KOV-iga seotud jäätmekäitluskohas võetakse jäätmed ka tegelikult ringlusse, näiteks kompost müüakse turule, mitte ei ladestata prügilas. Teiseks jääb mulje, et olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvude saavutamisel on ainsaks takistuseks eraomandis jäätmekäitlusettevõtjad ning et kui korraldatud jäätmeveoga kogutud olmejäätmeid käideldakse avalikus omandis, st KOV-idega seotud jäätmekäitluskohtades, siis on sihtarvude saavutamine käeulatuses.
- 3) VTK koostajad jätavad tähelepanuta, et jäätmete ringlussevõtu sihtarvu saavutamine eeldab sõltumata omandivormist jäätmete käitlemise tehnilise võimekuse olemasolu. Kui vastav võimekus puudub, siis ei aita jäätmeid ringlussevõtule kaasa ka see, et jäätmekäitluskoht on KOV-iga seotud.
- 4) VTK-s ette nähtud omavalitsusekeskne jäätmemudel ei aita kaasa EL õiguses ega JäätS-is sätestatud olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvude saavutamisele, kuna KOV-idel puudub nende eesmärkide saavutamiseks vajadus (VTK kohaselt mõõdetakse jäätmete liigiti kogumise sihtarvude täitmist) ja eraettevõtjad, sh välisinvestorid ei julge püstitada jäätmete

ringlussevõtu võimekusega tehast Eestisse, kui ei ole tagatud vajalik mahus jäätmete voogu.

LÕPPSÕNA

Palume Kliimaministeeriumil käesolevaid ettepanekuid arvestada. Oleme vajadusel heameelega valmis oma ettepanekuid täiendavalt selgitama.

Lugupidamisega,

/allkirjastatud digitaalselt/

Margit Rüütelmann
Tegevjuht

EESTI RINGMAJANDUS-
ETTEVÖTETE LIIT

Eesti Ringmajandusettevõtete Liit
Peterburi tee 46, Tallinn